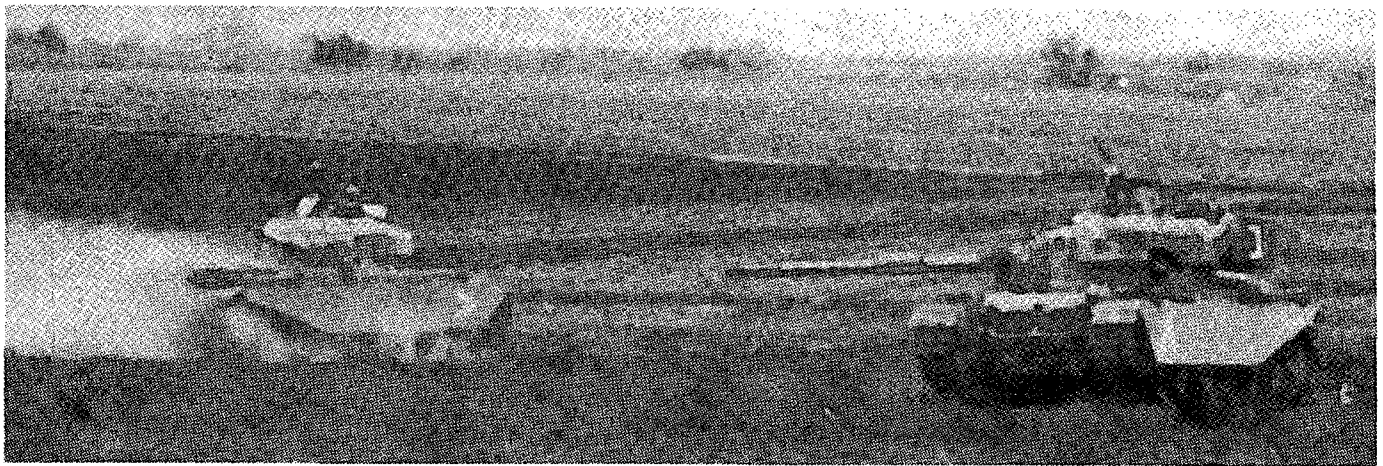

מערכה התקפית סורית ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים

סא"ל (מיל') צבי

טנקי חטיבה 7 על יד קוניטרה

סוריה יצאה למלחמה נגד ישראל באוקטובר 1973 כדי להשיג מטרות שעדיין תקפות. גם שאיפותיה של סוריה והמוטיווציה שלה למלחמה נוספת נגד ישראל לא השתנו, ועיקר מאמצייה הלאומיים מופנים להכנות לקראתה. שחרור רמת הגולן היה ונותר היעד העיקרי. ללקחי המערכה ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים נודעת חשיבות רבה בעיצוב תפיסת המלחמה הסורית העכשווית. הדברים הבאים מביאים תאור המערכה ההתקפית הסורית במלחמת יום הכיפורים (השלב של הימים 6-10 באוקטובר 1973) תוך פרוט התכנית האופרטיבית והלקחים, כפי שהופקו.

התכנון המערכתי

ההכנות למלחמה

ההחלטה המשותפת הסורית-מצרית על המלחמה התקבלה באפריל 1973 בפגישת אסד-סאדאת, במצרים. במעמד זה סוכם על המועד העקרוני – סתיו 1973.

על הפורום המשותף של שני הצבאות ("המועצה העליונה המשותפת של הכוחות המזוינים") הוטל לגבש ולתאם את המהלכים המשותפים.

בפגישה נוספת שנערכה בסוף אוגוסט 1973 קבעו שני הנשיאים את יום ה"ע" ל-6 באוקטובר 1973. שעת ה"ש" תואמה עליידי הפורום הצבאי המשותף.

נוהל הקרב הסורי למלחמה התפרס על פני תקופה ממושכת, כך:

- מאפריל עד אוגוסט 1973 – גובשה סופית התכנית האופרטיבית ובוצעו הכנות כלליות, בעיקר בתחום התשתית.
- מאוגוסט עד אוקטובר 1973 – בוצעו

ההכנות העיקריות.

- החל מ-30 בספטמבר 1973 – קודם חלק מהכוחות לשטחי הכינוס וההיערכות ואורגנו הציוותים הקרביים להסתערות.
- ביום ה"ע" פחות 1 (5 באוקטובר 1973) – נוספו כל כוחות הדרג המסתער הראשון בשטחי ההיערכות ואמצעי האש נפרסו בעמדות הירי.

במרכז תהליך ההכנות ניצבה **תכנית ההונאה** ובמסגרתה בוצעו כל תהליכי נוהל-הקרב במסווה של תרגילים, אף הם – כהכנה לתרגיל מטכ"לי, חריג בהיקפו, המשולב עם תרגילי גייסות, שצפוי היה להתחיל ב-6 באוקטובר 1973. צעדים קפדניים לאבטחת הסודיות, ננקטו בכל הרמות ובכל תחומי פעילות הצבא.

מטרות המלחמה

כמטרה מדינית של מלחמת יום הכיפורים קבעו הסורים את היציאה מהקיפאון המדיני, אגב פגיעה קשה בישראל, ותחילת התהליך של הנסיגה הישראלית בעתיד.

המטרה הצבאית למלחמה שקבעו הסורים היתה: כיבוש רמת הגולן תוך ייצוב קו הגנה לאורך הירדן. לא מוכר תכנון למהלכים ממערב לירדן, אולם נראה, שאפשרות זו נלקחה בחשבון והותנתה בהתפתחות המצב.

מכל מקום, היה בכוונת הסורים לכפות על ישראל מלחמה מתמשכת כדי להחמיר את הפגיעה הכלכלית והמוראלית בה.

הנחות יסוד לתכנית האופרטיבית הסורית

- חולשה יחסית של הצבא הסורי והעדר יחסי עצמה הדרושים להכרעת צה"ל (גם

אם יילחם במספר חזיתות).

- קיום סד"כ סדיר מצומצם של צה"ל ברמת הגולן (הוערך בכארבע חטיבות עם כ-200 טנקים) כאשר העתודות האופרטיביות (כוחות המילואים) צפויים לחבור לזירת הלחימה לא לפני שיחלפו 24 שעות ממתן פקודה.

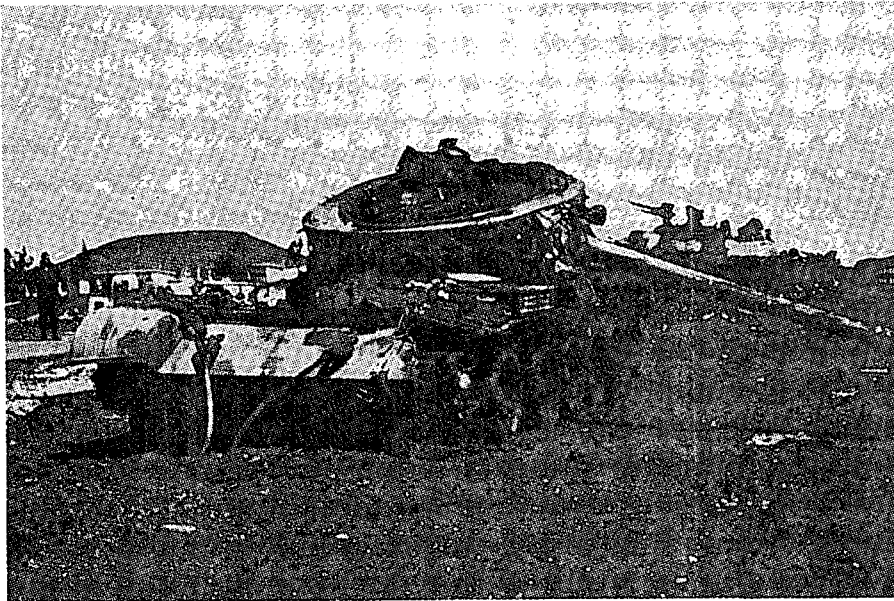
- לסורים יש יתרון הנובע מקיומו של צבא סדיר, הפרוס בקרבת הגבול ומצמצם בכך את מרחב ההתרעה של צה"ל למינימום. כפועל יוצא, התגבשה תפיסה אופרטיבית סורית, הגורסת שיש להשיג יחסי עצמה מכריעים בזירת הלחימה באמצעות הפתעה אסטרטגית, שתאפשר להטיל את מירב הכוחות ביבשה מול המערך הסדיר של צה"ל ברמת הגולן ולהשלים את שלב המתקפה בפחות מ-24 שעות, על מנת להקדים את פריסת כוחות המילואים של צה"ל.

הכוונה הסורית, כפי שנוסחה בתכנית המתקפה, היתה: כיבוש רמת הגולן, השמדת כוחות הערוכים בה וייצוב קו הגנה לאורך הירדן עליידי שלוש דיוויזיות ח"ר ושתי דיוויזיות שריון בעתודה, עד יום ה"ע" ועוד אחד עם שחר (כלומר, תוך פחות מ-24 שעות).

שעת ה"ש" – נקבעה ל-1500, ב-6 באוקטובר, כפשרה עם המצרים, על אף המגבלות בתצפית והצורך בכניסה ללוחמת-לילה.

השיטה שנבחרה גרסה הבקעת מערך ההגנה של צה"ל וכיבוש כל רמת הגולן עליידי שלוש דיוויזיות ח"ר, המהוות את הדרג האופרטיבי הראשון של הצבא. במקביל, ישתלטו "הכוחות

* שעת ה"ש" בצבא סוריה נקבעת (בהתאם לת"ל סובייטי) כתחילת ההסתערות על קו המוצבים הקדמי בגמר הכנת האש ופריצת המכשול.

טנק T-55 סורי שצריחו הועף

יום ה"ע" ועוד 1 – במהלכו הושגה ההצלחה הסורית העיקרית באמצעות דיוויזיות הדרג האופרטיבי הראשון. במכלול זה שלובים ההבקעה וניצול ההצלחה.

שלב ב'

במהלך 7 באוקטובר, כאשר הוטלו למערכה כוחות הדרג האופרטיבי השני ונערך קרב הכרעה עיקרי, במהלכו נבלמו הסורים סופית בעומק שטחנו.

שלב ג'

10-8 באוקטובר, במהלכו נערכו מספר ניסיונות סוריים נוספים להתקדמות ולהתבססות בשטחנו. ניסיונות אלה נבלמו. צה"ל, במקביל לצבירת כוחות המילואים במרחב, הדף את כל הכוחות הסוריים משטחנו עד 10 באוקטובר.

שלב א': ההבקעה וניצול ההצלחה

ההבקעה המתקפה הסורית נפתחה באש ההכנה שנמשכה מ"ש" פחות 1 ועד "ש" 6) באוקטובר שעה 1400 עד שעה 1500). במסגרתה הופעלו כ-1000 קני ארטילריה ונערך מטס תקיפה של חיל-האוויר נגד מפקדות ומתקנים צבאיים ברמת הגולן, לרבות – מוצב החרמון. בחסות האש המכינה פתחו צוותי הפריצה של החטיבות המבקיעות מעברים במכשול (שכלל שדות מוקשים ותעלת נ"ט). החל משעה 1500 ב-6 באוקטובר (שעה ה"ש) נפתחה בעת ובעונה אחת ההסתערות של חטיבות הדרג הראשון עם שלוש דיוויזיות הח"ד על מערך ההגנה הישראלי (סה"כ – שבע חטיבות ח"ד).

אל הכוחות המונחתים באזורי גשרי הירדן. כל זאת עד "ש" ועוד 9.

שלב ג' – מ"ש" ועוד 5 ועד שחר יום ה"ע" ועוד 1 – כיבוש כל שטחה של רמת הגולן והיערכות למגננה לאורך הירדן במוכנות לבלימת התקפות נגד של צה"ל, או בהתאם למצב – להמשך ניצול ההצלחה. במקביל, תקודמנה הדיוויזיות המשורינות של הדרג האופרטיבי השני לקו זעורה-נפח במוכנות לבלימת התקפות נגד.

נראה, שלתכנית הסורית, על אף יתרונותיה שהוכחו בשלב הפתיחה, היו נקודות תורפה ברורות, ועיקרן: סכמטיות יתר בתכנון ותלות מוגזמת בגורם ההפתעה – כפתרון ליחסי עצמה גרועים, תוך העדר מענה מתאים להתפתחויות בלתי מתוכננות.

ניהול המערכה

המערכה ההתקפית הסורית ברמת הגולן נמשכה בין 6 ל-10 באוקטובר 1973, וגורלה נחרץ עקב המהפך במצב – כבר במהלך 7 בחודש. במתקפה זו שולב עיקר סד"כ היבשה, בסך הכל ארבע דיוויזיות המוגברות בחטיבות עצמאיות, עם כ-1,300 טנקים. מהצד הישראלי ניצבו מולם בשלב הפתיחה שלוש חטיבות עם 177 טנקים: חטיבה מרחבית ושתי חטיבות משורינות, אחת מהן, חטיבה 7, תגברה את רמת הגולן בסמוך למלחמה.

את מהלך המערכה ניתן לחלק לשלושה שלבים עיקריים:

שלב א'

מ"ש" פחות 1 (6 באוקטובר שעה 1400) עד שחר

המיוחדים" (קומנדו) על גשרי הירדן ועל יעדים חיוניים ברמת הגולן לרבות החרמון. שתי דיוויזיות משורינות תפעלנה כדרג אופרטיבי שני, תקודמנה בעקבות דיוויזיות הדרג הראשון ותערכנה בכוננות לתקוף נגד המגננה. בנוסף לכך, נועדו הדיוויזיות המשורינות לשמש עתודה להשלמת ההבקעה ולכיבוש המרחב, במקרה שכוחות הדרג הראשון לא יצליחו בכך. שיטת מתקפה זו התבססה על תורת הלחימה הסובייטית והותאמה לאופן שבו ראו הסורים את מערך ההגנה של צה"ל ברמת הגולן כ"רצועת הגנה" אחת* ומערך הגנה סדיר**.

ראייה זו הכתיבה את המשימות לכוחות ואת שיטת ההבקעה. בהתאם לכך, המשימות של דיוויזיות הדרג הראשון נקבעו לכל עומקה של רמת הגולן, ומהן נגזרו המשימות החטיבתיות – כמשימות משנה דיוויזיוניות.

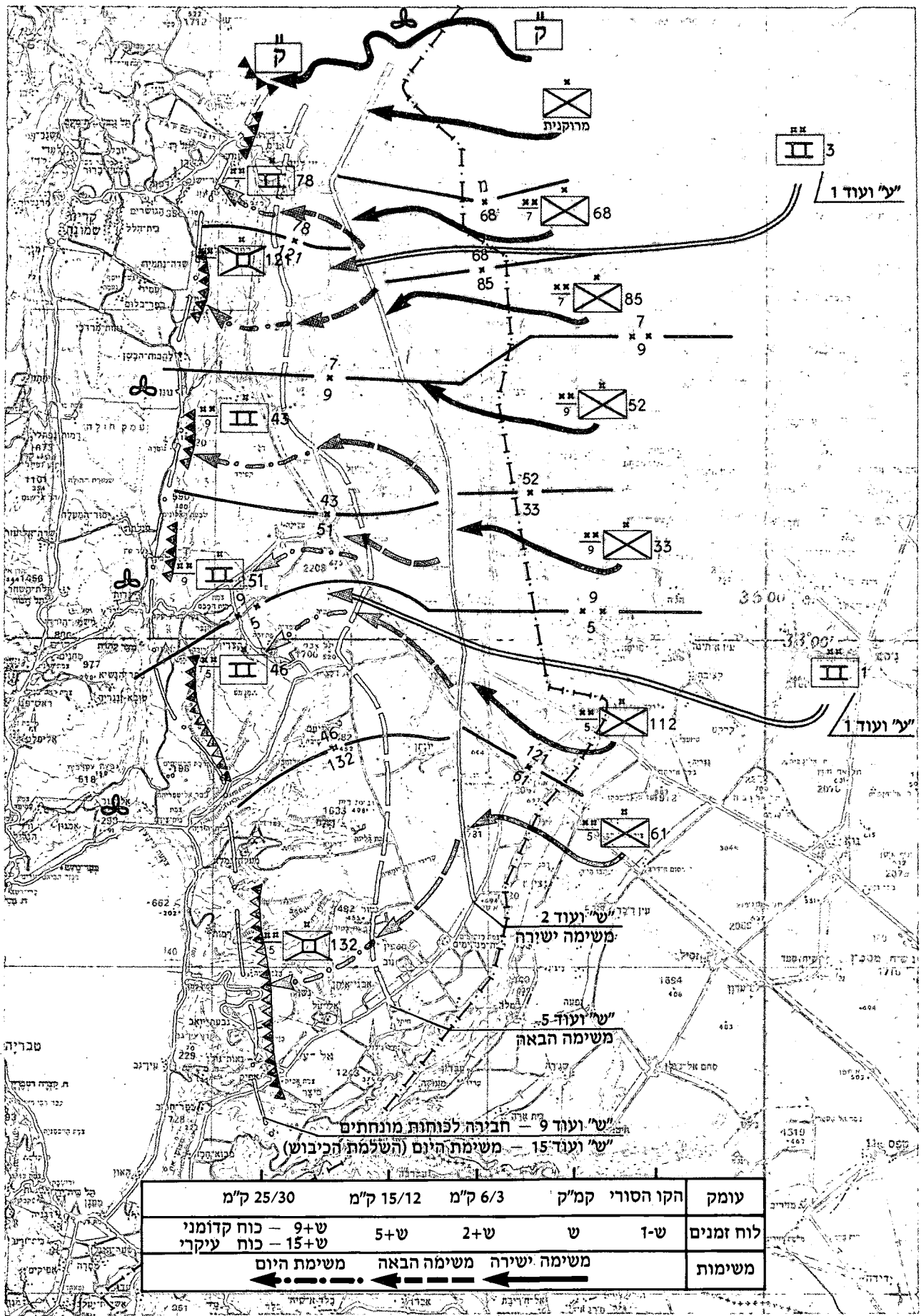
שיטת ההבקעה שהותאמה לראייה זו לא חייבה – על פי התפיסה הסורית – ליצור ריכוזי מאמץ או יחסיעצמה מכריעים בגזרות המאמץ. לאור הנחה זו קבעה התכנית הבקעה בחזית רחבה, עם שלושה צירי-מאמץ דיוויזיוניים מקבילים ומאוזנים.

שלבי המבצע כפי שתוכנן

שלב א' – מ"ש" פחות 1 עד "ש" ועוד 2 (6 באוקטובר שעה 1400 עד 6 באוקטובר שעה 1700) – כולל ביצוע משימה ישירה של הדיוויזיות המבקיעות: הבקעה וכיבוש מערך ההגנה הקדמי של צה"ל על-ידי חטיבות הדרג הראשון, כאשר מ"ש" פחות 1 עד "ש" תוכננה להכנה הארטילרית והאווירית ובמקביל להן – פריצת המכשול ההנדסי. מ"ש" עד "ש" ועוד 2 – כיבוש מוצבי הקו הקדמי.

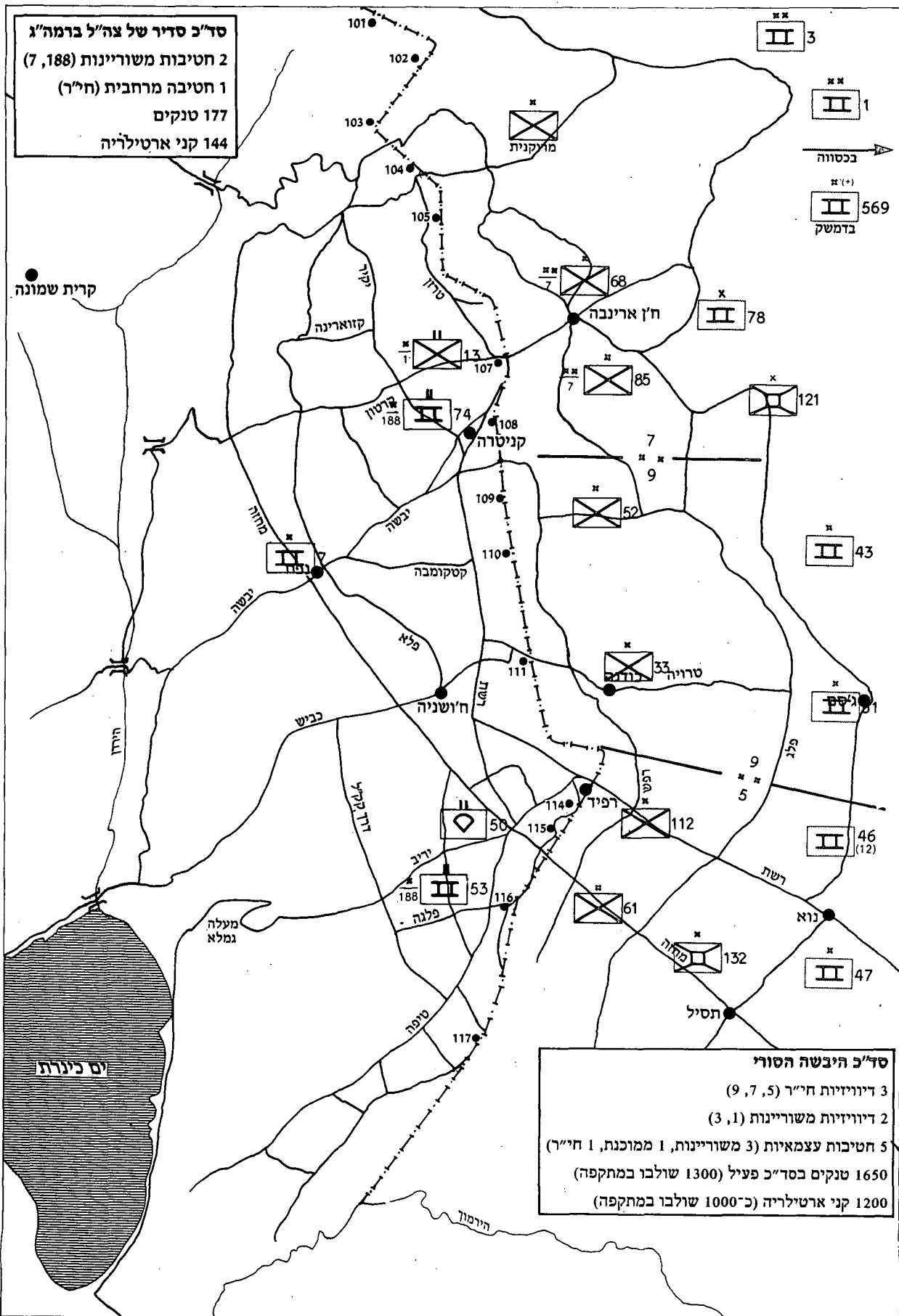
שלב ב' – מ"ש" ועוד 2 עד "ש" ועוד 5 (6 באוקטובר שעה 1700 – עד שעה 2000) – ביצוע משימה דיוויזיונית כמפורט: השמדת עתודות מקומיות של צה"ל ברמת הגולן על-ידי החטיבות המשורינות והממוכנות של הדרג הדיוויזיוני השני, תוך התקדמות לעומק של 12-15 ק"מ והתייצבות בקו ווסט-נפח-נחל-על. עם ההגעה לקו זה תוכנן שיגור כוחות קדמוניים לתפיסת הצירים היורדים אל הירדן ולחבירה

* רצועת הגנה – עפ"י תר"ל סובייטי – רצף מערכי הגנה בעומק 8-6 ק"מ, התפוס על-ידי סד"כ דיוויזיוני.
** מערך סדיר – התר"ל הסובייטי מבחין בשלושה סוגים של מערכי הגנה, המסווגים כ"מערך חפוד", "מערך סדיר" ומערך מבוזר. לכל סוג מערך מותאמת שיטה שונה של התקפה – מבחינת יחסיעצמה ופטרונות יעודיים.

עומק	הקו הסורי קמ"ק	ק"מ 6/3	ק"מ 15/12	ק"מ 25/30
לוח זמנים	1-ש	ש	2+ש	ש+9 - כוח קדומי ש+15 - כוח עיקרי
משימות	משימה ישירה	משימה הבאה	משימת היום	

תכנית המתקפה הסורית במלחמת יום הכיפורים

היערכות הצבא הסורי ב-6 באוקטובר 1973

במקביל תקפו "הכוחות המיוחדים" את מוצב החרמון.

המצב, כפי שהתפתח בשלב זה בשתי הגזרות של רמת הגולן (הצגת הגזרות להלן) – בהתאם לחלוקת גזרות האחריות כפי שבוצעה בשלב זה על-ידי צה"ל):

גזרת צפון רמת הגולן בין מסעדה לקוניטרה
דיוויזיית חי"ר 7 תקפה עם שלוש חטיבות חי"ר בדרג ראשון: חטיבות חי"ר 68 ו-85 והחטיבה המרוקנית. כמו כן, חטיבת חי"ר 52 מדיוויזיית חי"ר 9, התקדמה כלפי קוניטרה מדרום. מהצד הישראלי ניצבו מולם תחילה שני גדודיקו – גדודיקו מחטיבה מס' 1 וגדוד טנקים 74 מחטיבה 188. בשעה 061530 חברה אליהם חטיבה משורינית 7, האחראית לגזרה, אשר קודמה לגזרה זו בעקבות הערכה, כי כאן צפוי המאמץ הסורי העיקרי.

כוחות אלה נפרסו בשטחים שולטים ממזרח לבקעתה, הר חרמונית, הבוסטר ומוצב 109. פלוגת טנקים (כוח "טיגר") הוקצתה לאבטחת אגף מדרום לקוניטרה. רוב הניסיונות הסוריים לחצות את תעלת הנ"ט נבלמו, למעט מעבר אחד בגזרת חטיבה 85.

גזרת דרום רמת הגולן שתי דיוויזיות סוריות
תקפו בין קוניטרה לתל-אסקי: דיוויזיית חי"ר 9 עם חטיבת חי"ר 52 כלפי קוניטרה וחטיבת חי"ר 33 שעף סינדין; דיוויזיית

חי"ר 5 עם חטיבת חי"ר 112 תקפו כלפי ג'חדר (גבעת ארחה) וחטיבת חי"ר 61 כלפי תל-אסקי. מהצד הישראלי ניצבו מולם שני גדודיקו: גדוד חי"ר 50 וגדוד טנקים 53 מחטיבה 188 – האחראית על הגזרה. למרות התכנון, לא תוגברה גזרה זו בכוחות נוספים מחטיבה 7.

עד שעה 1730 ב-6 באוקטובר, הושגה ההבקעה הסורית בגזרת דרום רמת הגולן, כאשר מתוך ארבע חטיבות הדרג הראשון (למעט חטיבה 52, שנבלמה במבואות קוניטרה), הבקיעו שלוש את מערך ההגנה (חטיבה 33 בגזרת שעף סינדין; חטיבה 112 בגזרת ג'חדר וחטיבה 61 בגזרת תל-אסקי) ופרצו פנימה, תוך עקיפת מוצבים אשר לא נכבשו.

מוצב החרמון
כיבוש מוצב החרמון בוצע על-ידי גדוד 82 מה"כוחות המיוחדים" (הקומנדו) יחד עם כוח מונחת ממסוקים וכוח רגלי. הקרב על החרמון החל ב-6 באוקטובר בשעה 1400 בהפגזה ארטילרית כבדה ובתקיפת מטוסים. במקביל, הוטס הכוח המונחת בארבעה מסוקים: בשלושה מהם – פלוגה מגדוד 82 למשימות חסימה, וברביעי – כוח מ"פלוגת ההתאבדות" למשימות רתק על המוצב (אחד המסוקים התרסק בנחיתה). בעקבותיהם הגיע במסע רגלי מהחרמון הסורי עיקרו של גדוד 82 וכבש את המוצב.

ניצול הצלחה:עד שעת ערב של 6 באוקטובר

הסתמנה הצלחה סורית בגזרה הדרומית, בעוד בגזרה הצפונית נבלמו הסורים על הקמ"ק. בשלב זה, העדיף הפיקוד של צה"ל ברמת הגולן, כי לפי שעה נבלמו ניסיונות ההבקעה הסוריים לאורך כל הקו, וכי לא צפוי המשך הלחימה בלילה. תגבור הגזרה הדרומית לא בוצע עקב הפעילות בגזרה הצפונית במשך הלילה. במהלך ליל 6-7 באוקטובר התפתח המצב הבא בשתי הגזרות:

גזרת צפון רמת הגולן הסורים הטילו
ללחימה את גדודי הטנקים של חטיבות הדרג הראשון – בסך הכל בוצעו במשך הלילה שתי התקפות גדודיות. חטיבה 7 בלמה את כל הניסיונות הסוריים לחצות את תעלת הנ"ט (עד הבוקר הושמדו כ-30 טנקים). בלילה נערכה באזור מסעדה חטיבת גולני, זאת לאחר דחיית התקפת נגד על החרמון.

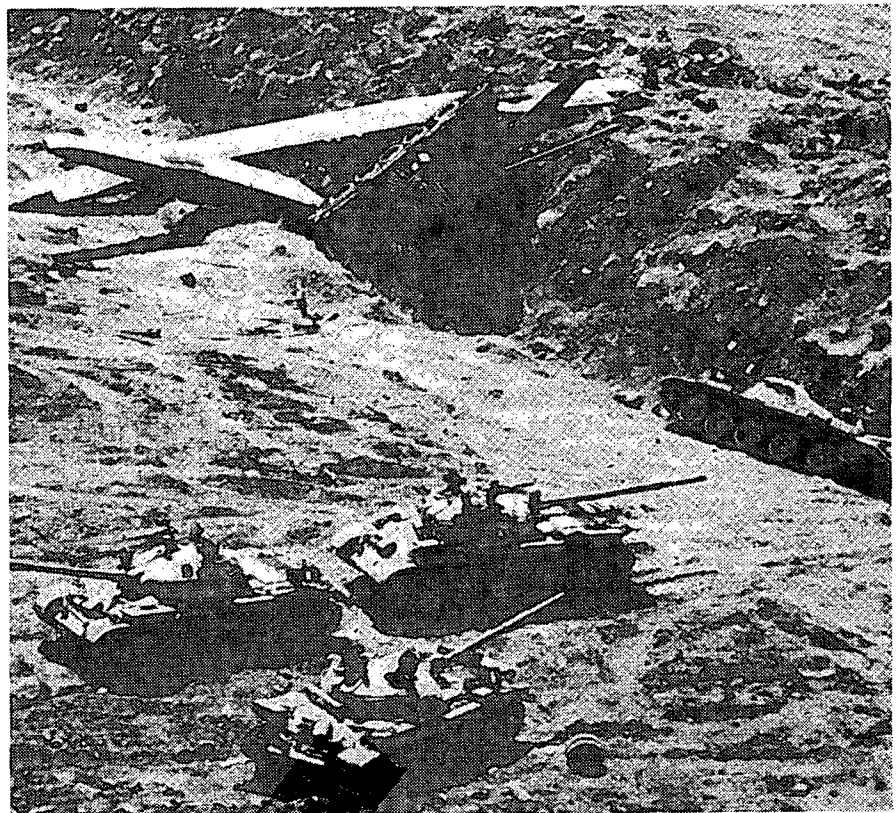
גזרת דרום רמת הגולן על בסיס הצלחת
ההבקעה של חטיבות הדרג הדיוויזיוני הראשון הוטלו לפרצות החל משעה 1730 של 6 באוקטובר חטיבות הדרג השני – בסך הכל ארבע חטיבות ממוכנות ומשורינות מדיוויזיות חי"ר 5 ו-9.

חטיבה משורינית 43 מדיוויזיה 9
חדרה בציר "טרוריה" (כודנה) ופנתה צפונה לאורך ציר "דרשת", במגמה לפנות בציר "קטקומבה" לעבר נפח. בצומת "דרשת"-"קטקומבה" נלכדה החטיבה במארב של פלוגה מחטיבה 7 (כוח "טיגר" בפיקודו של זמיר) והושמדה.

חטיבה משורינית 51 מדיוויזיה 9
חדרה מדרום לציר "טרוריה" והגיעה בשעה 2200 ב-6 באוקטובר לחשניה. משם פנתה לציר "מחנה" (ציר הנפט) ולציר "פלא". מולה נלחמו תוך השהיה וגרימת אבדות במשך כל הלילה כוחות מזדמנים של צה"ל. בסך הכל פעלו בשלבים השונים לאורך ציר הנפט כ-14 טנקים (בכלל זה "כוח צביקה") ועוד שבעה טנקים לאורך ציר "פלא". רובם השתייכו לגדוד עוזי מחטיבה רן, והועלו במהלך הלילה לרמת הגולן, במגמה לתגבר את חטיבה 188. מרביתם נפגעו.

חטיבה משורינית 46 מדיוויזיה מס' 5
חדרה לאחר חצות בגזרת ג'חדר ופנתה לדרך קק"ל. לקראת שעה 0100 ב-7 באוקטובר נתקל הכוח הקדומני של החטיבה מזרחית לקצביה בשלושה טנקים ישראליים מחטיבה 679 (בפיקודו של ניצן, סמ"פ בחטיבה 679). כוח זה בלם את הסורים עד הבוקר עת חבר אליו גדוד ישראל מחטיבת רן.

חטיבה ממוכנת 132 מדיוויזיה 5
חדרה באזור ציר הנפט ובאזור מוצב 117 והתקדמה בציר "טיפה" עד רמת מגשימים, שם נעצרה. הכוחות הישראליים המזדמנים, שניהלו קרבות בלימה במהלך הלילה מול חטיבות ניצול

טנקי T-62 סורים שהתהפכו במהלך חציית תעלת נ"ט

שהיו בתנועה לזירת הלחימה, והושמד. במקביל, המשיכו לפעול כוחותיה הנותרים של דיוויזיית ח"ר 5 ר9 כאשר חטיבה משורינית 51 מדיוויזיה 9 התקדמה עד סינדיאנה – שם נעצרה. שאר חטיבות הדיוויזיה התבססו על רכס שעף סינדין-תל עכשה. חטיבה משורינית 46 מדיוויזיה 5, שנבלמה באזור קצביה, הותקפה עם בוקר עלידי גדוד ישראל מחטיבת רן, באזור צומת קק"ל. בקרב זה הושמדה ביחד עם הסיוע האווירי, כשמספר הטנקים המושמדים עלה על 20. עד הערב נדחקו הסורים עד שני ק"מ מערבית לציר הנפט.

שלב ג' – המשך לחימה בשטחנו ב-8 עד 10 באוקטובר

בגזרת צפון רמת הגולן בגזרה זו חודשה הפעילות הסורית ב-8 באוקטובר עם בוקר בתקיפות על המוצבים, בכוחות קטנים של ח"ר ושריון, שנהדפו.

ב-9 באוקטובר עם שחר תקפה בגזרה זו חטיבה משורינית 81 מדיוויזיה משורינית 3 (מהדרג האופרטיבי השני). התקפה זו נבלמה לפני הצהריים, כאשר רוב הכוח התוקף הושמד עלידי חטיבה 7.

בגזרת דרום רמת הגולן במהלך 8 באוקטובר התארגנו ותוחזקו הכוחות הסוריים שחדרו לשטחנו במרחב תל יוספון-חשניה-סינדיאנה, כך: במרחב תל יוספון-סינדיאנה-צומת כודנה נערכה דיוויזיה משורינית 1 (חטיבות משוריניות 91 ו-76, שחברו במהלך 8 באוקטובר, וחטיבה ממוכנת 58) וכן שאריות של חטיבות משוריניות 51 ו-46.

מצפון לאל-על נערכו כוחות מחטיבה משורינית 47 וחטיבה ממוכנת 132. כוחות אלה נשחקו בקרבות עם כוחותינו, שנוהלו במהלך היום, ונסוגו לאזור תל פרס.

באזור ג'חדר ותל-אסקי נערכו חטיבות ח"ר 121 ו-61, אשר נדחקו משם במהלך היום עלידי כוחותינו.

אזור תל פרס הוחזק עלידי כוחות סוריים נסוגים.

ברכס שעף סינדין נאחזו כוחות ח"ר מדיוויזיה 9.

במהלך היום נעשו ניסיונות סוריים נוספים לקיים את הישגם באזור חושניה ואף לחדש את ההתקפה, שנבלמה.

במהלך 9 באוקטובר נמשכו התקפות של כוחותינו על דיוויזיה משורינית 1, תוך השמדת מרבית הטנקים של חטיבה משורינית 91. באזור תל פרס הושמדו במהלך היום מרבית הכוחות של החטיבות 47 ו-132, שנסוגו לשם.

בשעות אחר הצהריים החלו שרידי דיוויזיה 1

הגעתה מאזור כסווה. עם שחר, הוטלה הדיוויזיה למגע, כאשר בדרג הראשון שלה תוקפות חטיבה משורינית 91 וחטיבה ממוכנת 58 (חטיבה משורינית 76 הופעלה כדרג דיוויזיוני שני – למחרת). דיוויזיה משורינית 1 חדרה באזור ציר הנפט והתקדמה, במקביל, לאורכו ולאורך ציר "פלא", ועד שעה 1330 ב-7 באוקטובר הגיעו כוחותיה לאזור נפח.

תמונת המצב במפקדת צה"ל ברמת הגולן התבהרה באיחור. ברגע האחרון נעשו מאמצים לכנס כוחות לבלימתה של דיוויזיה 1 בשערי נפח. במסגרת זו הופעלה חטיבה 679, אשר הונסה תחילה לאזור קוניטרה. החטיבה קיבלה פקודה לחזור, ובצהריים יצרה מגע עם הסורים באזור נפח. משעות הבוקר, הצטרפו לחימה מח"ט 188 עם חמישה טנקים. המח"ט, הסמח"ט וקצין האג"ם של החטיבה נפלו בקרב זה.

עד הערב טוהר אזור נפח מכוחות אויב, כאשר הסורים נערכו על הרכסים מדרום לצומת.

עתה החזיקו הסורים במובלעת במרכז רמת הגולן ובדרומה, ולתוכה הוטל עיקר סד"כ היבשה הסורי (שלוש דיוויזיות) שספג אבדות כבדות.

טנקים סורים נטושים בסמוך לרפי

בצהרי 7 באוקטובר הוטלה למגע גם חטיבה משורינית עצמאית 47, אשר חדרה באזור ג'חדר וחברה לחטיבה ממוכנת 132 באזור רמת מגשימים, משם המשיכו יחדיו לתקוף כלפי אל-על. מצפון לאל-על נתקלו הסורים בכוחות ישראלים (גדוד יוסי מחטיבת רן). במהלך היום הושמדו בקרב זה 20 טנקים סוריים והם נהדפו כשלושה ק"מ מצפון לאל-על.

אחד מגדודי חטיבה 47 (בפיקוד המח"ט) טעה בניווט, פנה מערבה בציר "יריב" ונע לעבר מזרעת קוניטרה. בשעה 1500 ב-7 באוקטובר נתקל גדוד זה, במרחק שבעה ק"מ מזרחית לכינרת, בכוחותינו – גדוד 39 מחטיבה 4 –

ההצלחה, היו מוגבלים ביותר – שרידי יחידות ומעט כוחות שהחלו עולים לרמת הגולן במשך הלילה. החטיבות הסוריות השיגו הצלחה חלקית, אולם בסופו של דבר נבלמו כולן תוך אבדות כבדות. עם זאת, הועמד צה"ל במצב קשה, כאשר הסורים החזיקו במובלעת ניכרת בשטחנו. חטיבה 188 הושמדה ברובה (בגדוד טנקים 53 נותרו עד הבוקר 12 טנקים, שנסוגו בהסתננות למחרת ביחד עם הח"ר).

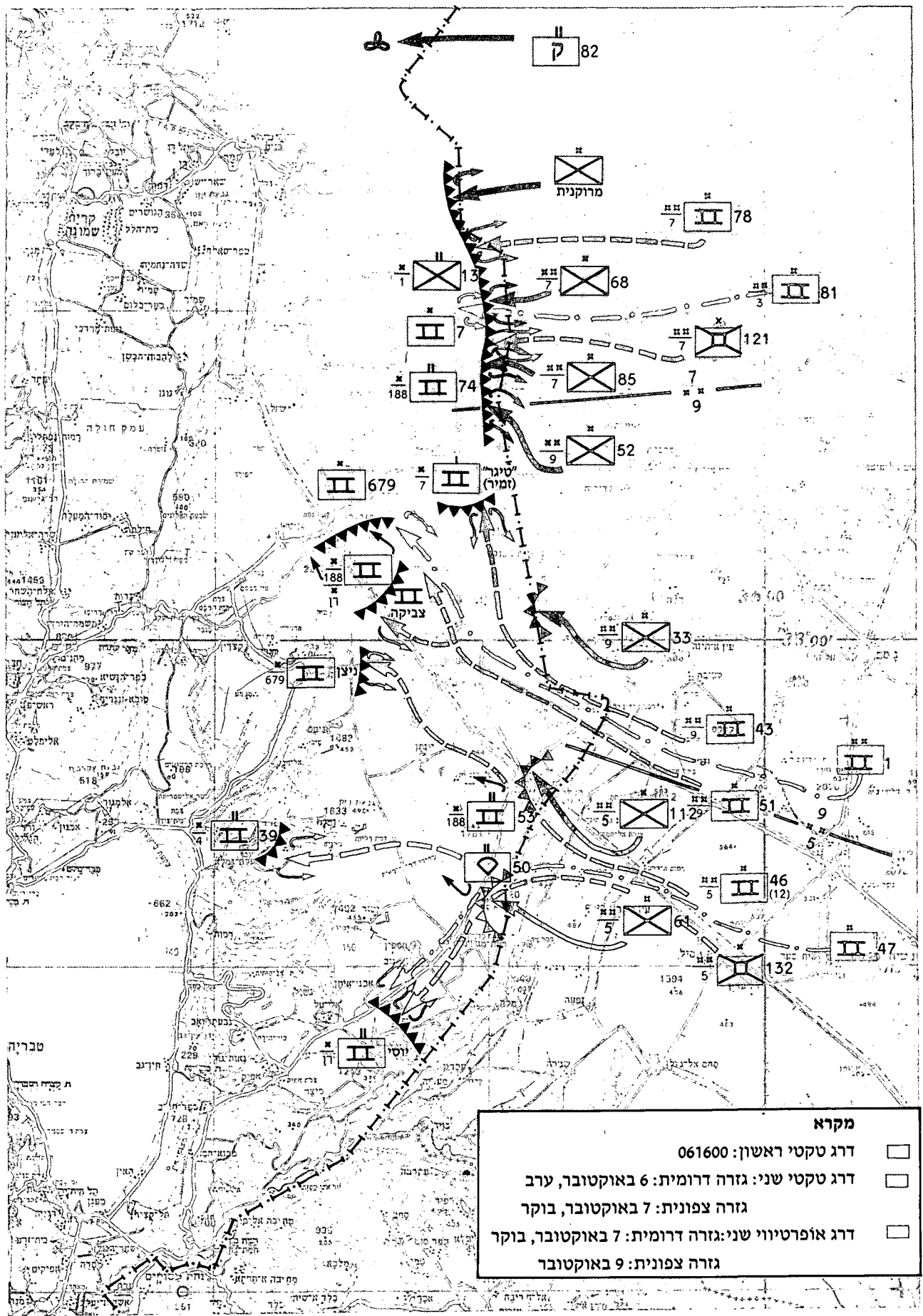
שלב ב' – הטלת הדרג האופרטיבי השני – 7 באוקטובר 1973

בגזרת צפון רמת הגולן במהלך 7 באוקטובר הוטלו להתקפה חטיבות הדרג השני של דיוויזיית ח"ר 7 בגזרת חרמונית-קוניטרה, חטיבה משורינית 78 וחטיבה ממוכנת 121, אליהן הצטרף גדוד טנקים מכוח רפעת אסד ("פלוגות ההגנה"), שהגיע מדמשק. במקביל, המשיכו חטיבות הח"ר של דיוויזיה 7 לתקוף את מוצבי הקמ"ק. עקב הלחץ שנוצר בגזרה זו, הופנו אליה כוחות מילואים, אשר החלו עולים לרמת הגולן ב-7 באוקטובר עם בוקר. הם כללו את חטיבה משורינית 679 (בפיקודו של אורי אור), אשר הופנתה בהמשך היום לאזור נפח.

כל ההתקפות הסוריות בגזרת צפון רמת הגולן נהדפו במהלך היום באבדות כבדות לסורים.

בגזרת דרום רמת הגולן עם בלימת התקדמותן של חטיבות הדרג השני של דיוויזיות הח"ר המבקיעות, החליטו הסורים להטיל למערכה כוחות מהדרג האופרטיבי השני – להשלמת ההבקעה ולהמשך ניצול ההצלחה. במסגרת זו הוטלו דיוויזיה משורינית 1 וכן חטיבה משורינית עצמאית 47, שהופעלה בסיוע לדיוויזיה 5.

במהלך ליל 6-7 באוקטובר כונסה דיוויזיה 1 בשטחי ההיערכות במרחב ג'אסם-נאוה, לאחר

מקרא	
☐	דרג טקטי ראשון: 061600
☐	דרג טקטי שני: גזרה דרומית: 6 באוקטובר, ערב
☐	גזרה צפונית: 7 באוקטובר, בוקר
☐	דרג אופרטיבי שני: גזרה דרומית: 7 באוקטובר, בוקר
☐	גזרה צפונית: 9 באוקטובר

מהלך המערכה ברמת הגולן ב-6-9 באוקטובר 1973

והחטיבות 51 ו-46 לסגת, תוך ניסיון להאחז ברכס שעף סינדרון, ביחד עם כוחות הח"ר שהחזיקו ברכס.

במהלך 10 באוקטובר נסוגו שרידי דיוויזיה 1, תחת לחץ, אל מעבר לקו הסגול ונערכו באזור סויסא-כודנה (כאשר במשך הבוקר התמרדו חלק מחיילי הדיוויזיה וסירבו להילחם). לקראת הצהריים תוגברה דיוויזיה 1 בחטיבה ממוכנת 15 מדיוויזיה משורינת 3. ב-11 באוקטובר פתחו כוחותינו ברמת הגולן בהתקפה לתוך השטח הסורי.

סיכום הלקחים

מהלך הפתיחה הסורי במערכה ההתקפית ברמת הגולן העמיד את צה"ל במצב קשה. לבד מההפתעה האסטרטגית היו ליקויים גם בהערכת המצב במהלך ניהול המערכה, ואלה גרמו להפרת האיוון האופרטיבי. בתוך כך, התפתח מצב שונה בשתי גזרות הלחימה.

בגזרת צפון רמת הגולן • שם תקפה דיוויזיה מוגברת 7 עם חטיבת ח"ר מדיוויזיה 9 ובהמשך גם חטיבה משורינת 81 מדיוויזיה 3 (עם סך הכול כ-300 טנקים), כאשר רוב ההתקפות הסוריות הוטלו בדירוג. מולם פעל כוח ישראלי חזק: חטיבה משורינת 7 ושני גדודי קו, ובהמשך גם כוחות נוספים, אשר פעלו מעמדות טובות מול צירי פריצה מוגבלים.

בגזרת דרום רמת הגולן • תקפו שתי דיוויזיות ח"ר 5 ו-9 בדרג הראשון ודיוויזיה משורינת 1 בדרג השני (עם סך הכול כ-850 טנקים). מולם פעלה חטיבה משורינת 188 מופחתת, שאף לא תוגברה בהמשך. כתוצאה מכך נחשפה הגזרה לעדיפות סורית ברורה, ובעקבותיה הושגה הפריצה לעומק שטחנו.

עם זאת, צה"ל הצליח, בתנאי נחיתות, לשבש את ההתקדמות הסורית על-ידי כוחות מזעריים, ובכך להכשיל את המתקפה.

הצבא הסורי, הגם שהשיג הפתעה ופעל בתנאי פתיחה עדיפים, ואף הצליח להבקיע את מערך ההגנה הישראלי – לא השכיל לנצל את יתרונותיו. בנוסף לכושר הלחימה הירוד ובעיות בפיקוד ושליטה טעו הסורים גם בהערכה.

הסד"כ המגן בגזרה הצפונית לא הוערך נכון והסורים המשיכו במאמצי הבקעה לא יעילים ובכוחות לא מספיקים במשך ארבעה ימים. בגזרה הדרומית לא הוערכה נכון עצמת הכוחות הבולמים בעומק, בליל 6-7 באוקטובר, ועובדה זו השפיעה על ההחלטה הסורית להטיל את דיוויזיית הדרג השני למגע כבר בשלב מוקדם. כתוצאה, עיקרו של סד"כ היבשה הסורי היה נתון במגע עוד בטרם הגיעו העתודות של צה"ל למרחב הלחימה. עם הגעתן – נותרו הסורים למעשה ללא עתודות אופרטיוויים מספיקות,

ובסופו של דבר, נהדפו באבדות כבדות, כאשר צה"ל התארגן במהירות והיכה נגד בטרם ביססו הסורים את הצלחתם.

מערכה זו, שהעמידה במבחן את התפיסה האופרטיווית ואת כושר הלחימה של הצבא הסורי, הופקו לקחים חיוניים לגבי בניין הכוח ופיתוח תפיסת המלחמה הסוריים.

הפתעה • איפשרה את ההישגים הסוריים בשלב הפתיחה והוכחה כתנאי לכל מהלך יזום. הוכח גם, מבחינת הסורים, שההפתעה כמו גם הבקעת המערך הישראלי, ניתנו להשגה.

יחסי עצמה • יחסי עצמה כפי שנוצרו בשלב הפתיחה לא איפשרו להשיג הכרעה מול צה"ל (להערכת הסורים מנה הסד"כ הסדיר של צה"ל ברמת הגולן ארבע חטיבות ומולן ניצבו חמש דיוויזיות). הסיבה העיקרית לכך היתה העדר עדיפות מקומית מכרעת, המושגת באמצעות ריכוזי מאמץ. אלה לא יושמו על-ידי הסורים (הסורים תקפו בשלושה מאמצים מאוזנים לכל רוחב קו המגע).

זמן ומרחב • הערכת הזמן והמרחב הסורית הוכחה כבלתי ריאלי – לגבי קצב התקדמותם מול קצב קידום עתודותיו של צה"ל. מרכיב זה הוכח כבעל חשיבות מרכזית ביצירת תנאי עדיפות (לצד ההפתעה ובידוד שדה הקרב, שלא יושמו). הכישלון הסורי בתחום זה חרץ את גורל המערכה.

שעת ה"ש" ולוחמת לילה • לבחירת שעת ה"ש" (שנקבעה כפשרה עם המצרים לשעה 1500 ב-6 באוקטובר) היו השלכות שליליות עבור הסורים, בשל קשיי התצפית בשעות אחר הצהריים ועקב ההכרח להיכנס ללוחמת לילה, כדי לעמוד באילוצי הזמן והמרחב. לוחמת הלילה הסורית הוכחה כבלתי יעילה.

כוחות ומשימות • תפיסת המתקפה הסורית, שהתבססה על תורת הקרב הסובייטית, גרסה שיש לכבוש את עיקר השטח המיועד, על-ידי דיוויזיות ח"ר שהיוו את הדרג הראשון, בתוך פחות מ-24 שעות. עומק משימה זה עלה בקנה אחד עם המדדים התורתיים: 25-30 ק"מ – כעומק של משימה דיוויזיונית יומית. הוכח שעומק זה לכוחות המבקיעים איננו ריאלי, הן בשל קשיי התקדמות מול התנגדות והן בשל קשיי תחזוקה. כתוצאה, נאלצו הסורים להטיל את כוחות הדרג השני למגע מוקדם מהמתוכנן.

שיטת הלחימה • ההבקעה הסורית בגזרת צפון רמת הגולן נכשלה והסורים נהדפו בשורת ניסיונות שביצעו בין 6 ל-9 באוקטובר. שלושה מרכיבי יסוד במערך ההגנה הישראלי יצרו את התנאים לכך: מערכת האש היעילה, בעיקר ירי טנקים; מכשול הנדסי שיצר קושי חמור, בפרט לאור המחסור באמצעים הנדסיים וארגון לקוי; המוצבים, אשר אף אחד מהם, למעט מוצב

החרמון, לא נפל. המוצבים, שנעקפו, הסבו אבדות לסורים ושיבשו את תנועת הכוחות ודרגי התחזוקה. הסתבר, כי הבקעת מערך מוגן בתנאים אלה מחייבת התאמת פתרונות ייעודיים לכל אחד ממרכיבי מערך ההגנה.

הלחימה בעומק המערך בעת ניצול ההצלחה, לאחר ההבקעה, הוכחה כלא יעילה וכל המאמצים הסוריים בליל 6-7 באוקטובר נבלמו על-ידי כוחות מוגדלים. כישלון זה נבע הן מליקויי הפיקוד והשליטה, והן עקב רמה נמוכה של לוחמה ניידת.

הפיקוד והשליטה הוכחו כבלתי יעילים בכל הרמות. ברוב שלבי הלחימה לא נתקבלה תמונת מצב נכונה, לכוחות לא הועברה תמונת המודיעין ולא הובהרו המשימות. קבלת ההחלטות היתה, לרוב, הססנית ובוצעה במנותק מהתפתחות המצב בשטח. השליטה בגייסות שובשה לעתים קרובות. רוח הגייסות נפגעה באופן חמור כתוצאה מכך.

כושר הלחימה הוכח כנמוך, בעיקר בלוחמה ניידת. בכל הרמות בלטה רמה מקצועית ירודה – במיוחד ביחידות הטנקים. לעומת זאת, מקובל על הסורים כי "הכוחות המיוחדים" (הקומנדו) הוכיחו את יעילותם וזקפו לזכותם הישגים, במיוחד – כיבוש החרמון. יחד עם זאת לא הופעל הקומנדו לבידוד שדה הקרב – תחום בו צפויה תרומתו העיקרית. התחזוקה הסורית תיפקדה בצורה גרועה, כאשר הצירים החסומים והשיבושים הרבים החמירו את הפגיעה בה.

לוחמה אווירית • מעבר לעליונות האווירית שהיתה לצה"ל במרחב הלחימה, נחשפה סוריה לתקיפות עומק, שפגעו ביעדים אסטרטגיים ובתשתית הכלכלית. לסורים לא היתה תשובה מתאימה למניעת תקיפות אלה וגם לא אמצעי גמול מספיקים להרתעה. מכלול לקחים זה שימש בסיס לשיפורים בתפיסת המלחמה הסורית, בדגש על היבטים הבאים:

ההפתעה תמשיך להיות תנאי עיקרי לכל מהלך התקפי יזום.

ישגו **יחסי עצמה** מכריעים על-ידי הגדלת הסד"כ התוקף, הפעלת ריכוזי מאמץ וקיום עתודות אופרטיוויים משמעותיות.

בתחום האווירי, בנוסף לשיפורים במערך ההגנה האווירית, מושם דגש על פיתוח אמצעי הרתעה לתקיפות עומק, ובמיוחד על טילי קרקעיקרקע.

סיכום

לקחי מלחמת יום הכיפורים הונחו ביסוד הן של בניין הכוח (שהוכפל מאז המלחמה, צויד במערכות מתקדמות ושופר אימון הגייסות) והן של שיפורים בתורת הקרב ובעיצוב התפיסה האופרטיווית התקפים כיום.